

əvvəl strateji planlaşdırmadır. Menecer müxtəlif məqsədli proqramların işlənilib hazırlanmasına rəhbərlik etməli, müxtəlif növ əmtəələr buraxılışının perspektivlərini nəzərdə tutmalı və onların həyat təşkilini qabaqcadan görməyi bacarmalıdır. Menecer iqtisadiyyatın idarə edilməsi sahəsində hüquqi və digər məsələlərdə səriştəli olmağı nəzərdə tutan mütəxəssisdır. Hər şeydən əvvəl istehsal-bazar sferasında menecer, uyğun məqsədli və özünə məxsus funksiyalı, vəzifəsi olan rəhbərdir.

Menecer – sahibkar tərəfindən təyin edilmiş və istehsalın idarə edilməsini təşkil edən yüksək ixtisaslı mütəxəssisdır. Onun əsas vəzifəsi ondan ibarətdir ki, işi başqalarının köməyi ilə yerinə yetirsin. Onun işi müştərilərə keyfiyyətli xidmət və onların əhval – ruhiyyəsini yüksəltməkdir. Onun üçün vacib olan işlərin vaxtında və yaxşı yerinə yetirilməsidir.

Ədəbiyyat:

1. Hüseynov T.Ə. “Müəssisənin iqtisadiyyatı” : Dərslük. Bakı-2005
2. Hüseynov T.Ə. “Firmanın iqtisadiyyatı” :Dərslük. Bakı-2009
3. Müəssisələr haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanunu. Bakı, 1996.

AZƏRBAYCANDA QADIN SAHİBKARLIĞININ İNKİŞAFI İSTİQAMƏTLƏRİ

*Abdullayev Əlirza Aqil oğlu
Məmmədov Saqib Yaşar oğlu,
“Sənayenin təşkili və idarəetmə” kafedrasının müəllimi
Mingəçevir Dövlət Universiteti, Azərbaycan*

Sahibkar “yenilik” və “yaradıcılıq” anlayışlarını özündə birləşdirən şəxsdir. Sahibkarlıq maliyyə, fiziki və sosial riskləri olan kifayət qədər səy və vaxt sərf edərək yeni dəyər yaratmaqdır. Bu fəaliyyət növündə qadınların aktivliyi artan dinamika ilə inkişaf edir. Qadınların iqtisadiyyatda rolunun artırılması həm də BMT-nin Dayanıqlı İnkişaf Məqsədlərinin 17 hədəfindən biridir.

2022-ci ilin 1 yanvar tarixinə ölkəmizdə hüquqi şəxs yaratmadan sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmaq üçün qeydiyyatdan keçmiş sahibkarların 21,4%-ni qadınlar təşkil edib. Sahibkar qadınların 30,5%-i Bakıda, 10,1%-i Lənkəran-Astara, 8,8%-i Qazax-Tovuz, qalanları isə digər iqtisadi rayonlarda qeydiyyatdan keçib. Qadın sahibkarların əsas hissəsi xidmət (52,4%), kənd təsərrüfatı (24%) və digər sahələrdə fəaliyyət göstərirlər.

Qadınların özünüməşğulluğa və sahibkarlıq fəaliyyətinə təşviqi, qadın sahibkarlığının inkişafına dəstək göstərilməsi Kiçik və Orta Biznesin İnkişafı Agentliyinin (KOBİA) fəaliyyətində prioritet istiqamətlərdəndir. Qadınlar biznes fəaliyyətinə başlamaq və sahibkarlıq fəaliyyətini genişləndirmək üçün Agentliyin təlim, məsləhət, beynəlxalq ixtisasartırma, maliyyə resurslarına və satış bazarlarına çıxış, qrant, sərəgilərdə iştirak, “kobmarket.az” ticarət portalı, daxili bazar araşdırması, “Startap” şəhadətnaməsi və s. dəstək və xidmətlərindən yararlanırlar. KOBİA tərəfindən 2021-ci ildə və cari ilin yanvar-fevral aylarında 30-a yaxın qadın sahibkarın ölkəmizdə və xaricdə keçirilmiş sərəgilərdə iştirakı dəstəklənmişdir. 2021-

ci ildə Agentliyin KOB inkişaf mərkəzləri tərəfindən təşkil olunmuş təlim və məsləhət xidmətlərindən 9 minə yaxın qadın sahibkar və sahibkarlıq fəaliyyətinə başlamaq istəyən qadınlar faydalanıb. KOBİA-nın əlaqələndiricisi olduğu beynəlxalq ixtisasartırma proqramından faydalanmış sahibkar və menecerlərin 21%-ni qadınlar təşkil etmişdir.

Kiçik sahibkarlığa dövlət köməyi haqqında Azərbaycan Respublikasının Qanununun 6-cı maddəsi kiçik sahibkarlığa dövlət köməyinin istiqamətlərini aşağıdakı kimi təsvir edir:

1. Kiçik sahibkarlıq subyektlərinə dövlət köməyi aşağıdakı istiqamətlərdə həyata keçirilir:

2. kiçik sahibkarlığın dəstəklənməsinin və inkişafının infrastrukturunun formalaşdırılması;

3. kiçik sahibkarlığa kömək proqramlarının hazırlanması və həmin proqramların həyata keçirilməsinin təşkili;

4. kiçik sahibkarlıq subyektlərinə maliyyə, maddi, elmi-texniki və informasiya resurslarının əldə etmələri üçün güzəştli şəraitin yaradılması;

5. kadrların hazırlanması, yenidən hazırlanması və ixtisaslarının artırılması sahəsində kiçik sahibkarlıq subyektlərinə kömək göstərilməsi;

6. kiçik sahibkarlıq subyektlərinin xarici-iqtisadi fəaliyyətinə, o cümlədən xarici tərəf-müqabilləri ilə istehsalat, maliyyə-kredit, ticarət, elmi-texniki və informasiya əlaqələrinin inkişafına kömək göstərilməsi;

7. kiçik sahibkarlıq subyektləri üçün dövlət qeydiyyatının (uçotunun), statistik və maliyyə hesabatlarının təqdim edilməsinin, onların istehsal etdikləri məhsulun (işin, xidmətin) sertifikatlaşdırılmasının sadələşdirilmiş sisteminin tətbiqi;

8. kiçik sahibkarlığın inkişafı üzrə tədqiqatların təşkili.

Qanunun bu müddəasında gender cəhətdən həssas yanaşmanın təşviqi, xüsusilə kiçik fərdi qadın sahibkarların xarici-iqtisadi fəaliyyətinin, o cümlədən istehsalat, maliyyə-kredit, ticarət, elmitexniki və informasiya əlaqələrinin inkişafında üzləşdiyi çətinliklər nəzərə alınmır. Bu yanaşma dövlət dəstəyinin göstərilməsi üzrə ayrı-ayrı fəaliyyətlərin qeyd edildiyi digər maddələrdə də aktual qalır.

Dövlət Statistika Komitəsinin 2021-ci il yanvar ayının 1-i vəziyyətinə məlumatlarında fərdi sahibkar qadınların məşğul olduğu sahələr aşağıdakı kateqoriyalar üzrə bölünür:

1. kənd təsərrüfatı, meşə təsərrüfatı və balıqçılıq (36,3%),

2. nəqliyyat vasitələrinin təmiri və ticarəti (21,1%),

3. peşə, elmi və texniki fəaliyyət (3,5%),

4. daşınmaz əmlakla əlaqədar əməliyyatlar (1,9%),

5. turistlərin yerləşdirilməsi və ictimai iaşə (2,9%),

6. təhsil (3%),

7. fərdi istehlak üçün ev təsərrüfatlarının istehsal etdiyi mal və xidmətlərə dair fəaliyyət (6,3%),

8. və digər sahələrdə xidmətlərin təmin edilməsi (25%)

“2030-cu ilədək dayanıqlı inkişaf sahəsində Gündəlik”də qlobal, milli və yerli inkişafın sosial, iqtisadi və ekoloji ölçülərinə dair aydın təsvir edilmiş və geniş inteqrasiya edilmiş yanaşma nəzərdə tutulur. Gündəlikdə gender bərabərliyi ilə digər

Dayanıqlı İnkişaf Məqsədləri (DİM) arasında bir çox əlaqələrin olduğu qeyd edilir və eyni zamanda, gender bərabərliyinin iqtisadi inkişaf və sosial rifahın artırılmasında mühüm rolü vurğulanır.

Azərbaycan Respublikasının gələcəyə doğru mühüm siyasi konsepsiyası hesab edilən 2016-2020-ci illər üçün milli iqtisadiyyat perspektivi və 2025-dək uzun müddətli baxış üzrə Strateji Yol Xəritəsi 10 qlobal dayanıqlılıq gündəliyi ilə vəhdət təşkil edir. Yol Xəritəsinə əsasən, özəl sektor iqtisadi inkişafın əsas aparıcı qüvvəsi kimi qəbul edilir və qadınların sahibkarlıq fəaliyyətlərinə cəlb edilməsinin inkişaf etdirilməsi də daxil olmaqla, insan kapitalının inkişafına xüsusi önəm verilir. Strateji Yol Xəritəsində ölkənin gələcək inkişaf mərhələsi dövlət tərəfindən idarə edilən və resurslara söykənən inkişafdan davamlı olaraq genişlənən özəl sektora və yüksək ixtisaslı insan kapitalına əsaslanan inkişafa keçid olaraq müəyyən edilir.

Sahibkarlığın inkişafına dövlət köməyi digər tədbirlərlə yanaşı, bu sektora əhalinin daha geniş kütləsinin cəlb edilməsini, insanların işgüzarlıq potensialının gerçəkləşməsinə əlverişli imkanların yaradılmasını nəzərdə tutur. İqtisadi və sosial inkişafın səmərəliliyinə nail olmaq, iqtisadi inkişaf və yüksəlişdən bəhrələnmək üçün cəmiyyətin hər iki cinsdən olan üzvləri özlərinin imkanlarını istifadə etməlidirlər.

Qadınlar özəl sektorda və sahibkarlıq fəaliyyətində uğur qazanmaq üçün sayca daha çox dəstəkləyici faktorlara ehtiyac duyurlar. Bu amillərə ailə dəstəyi, uyğun təhsil imkanları, ev işlərinin bərabər bölüşdürülməsi, ictimai yerlərdə sərbəst hərəkət və işəgötürənlər tərəfindən qadınlara qarşı bərabər və ədalətli münasibət daxildir.

Ədəbiyyat:

1. <https://aztv.az/az/news/5154/azerbaycanda-qadin-sahibkarligi-ne-qederinkisaf-edib>
2. <http://www.e-qanun.az/framework/3849>
3. <https://smb.gov.az/az/all-news/qadin-sahibkarlarin-iqtisadiyyatda-rolu-artir>
4. <https://www.stat.gov.az/source/gender/>

PEŞƏ TƏHSİLİ VƏ TƏLİMİ AZƏRBAYCAN İQTİSADİYYATININ İNKİŞAF AMİLLƏRİNDƏN BİRİ KİMİ

*İlyasov İlham Zahid oğlu
Hüseynova Emiliya Yəhya qızı, iqtisad elmləri namizədi,
dosent, kafedra müdiri
Mingəçevir Dövlət Universiteti, Azərbaycan*

Peşə Təhsili müəssisələrinin ölkə iqtisadiyyatına təsirinə beynəlxalq təcrübədə daha çox rast gəlinir. Buna görə də yüksək inkişafa nail olmaq istəyən inkişaf etmiş ölkələrdə peşə təhsili sisteminin müasirləşdirilməsinə xüsusi fikir verilir. Azərbaycan Respublikasında da ÜDM-a göstərəcəyi təsir nəzərə alınaraq peşə təhsili və təliminin inkişafına daha çox diqqət ayırmağa başlanılmışdır. Bu istiqamətdə həyata keçirilən tədbirlərdən biznes subyektləri ilə əməkdaşlıqların qurulması, peşə təhsili sistemində ixtisaslı yeni mütəxəssislərin cəlb edilməsi, əlavə maliyyələşdirmə mənbələrinin